
KRAICINÉ Szokoly Mária

Csoma Gyula (Gyula, 1932. február 7. – Budapest, 2024. október 21.)

Csoma Gyula, andragógus, tanár és kutató, c. egyetemi docens, a felnőttoktatás és -képzés meghatározó alakja, a magyarországi andragógia tudomány megalapítóinak egyike, többek között az ő nevéhez fűződik a hazai felnőttoktatás elméleti megalapozása, az iskolarendszerű felnőttoktatás stratégiai fejlesztése, az élethosszig tartó tanulás elméleti, metodikai és didaktikai kérdéseinek kutatása.

1932-ben született Gyulán, tanulmányait az ELTE-n végezte, filozófia-történelem szakos tanár. 1956-ban a gödöllői Agrártudományi Egyetem filozófiai tanszékén volt tanársegéd, majd éveken át Budapesten nevelőintézeti, majd gimnáziumi tanárként dolgozott, miközben 1962-ig pedagógiai szakértőként alkalmazták a Művelődésügyi Minisztériumnál. 1962-től a magyar oktatásügy fejlesztését, kutatását végző Országos Pedagógiai Intézet (OPI) Felnőttoktatási Tanszékének tanára. 1984-től az Intézet általános képzési igazgatója, majd főigazgató helyettese 1990-ig. 1990-től öt éven át az átszervezett, új nevén Országos Köznevelési Intézet (OKI) általános főigazgató helyettese, az intézet felnőttoktatási műhelyének vezetője. Részt vett az UNESCO V. Nemzetközi Felnőttoktatási Konferenciájára készülő nemzeti jelentés elkészítésében. Haláláig figyelemmel kísérte és tanácsaival segítette a felnőttkori tanulás területén tevékenykedő egyetemi oktatókat, kutatókat.

Igen sokoldalú személyiség, az andragógia területén szinte egyedülálló módon munkásságában elválaszthatatlanul kapcsolódik az elméleti és a gyakorlati pedagógiai munka. Nem tartotta magát tudományos kutatónak, pedig munkássága tudományos értékű. 2016-ban általam készített interjúban így nyilatkozott: „...én nem voltam tudományos kutató, nem voltam, nem is vagyok tudós. Én tanár vagyok. Mit csináltam? Gondolkodtam a felnőttoktatásról. Jöttek a problémák, azokat észrevettem, és a problémák megoldásán kezdtem el gondolkodni. Én csak gondolkodtam, nem kutattam. Nem voltam eléggé strukturált az elméleti munkásságomban, mert az ad hoc, élet által földobott problémákat próbáltam elrendezni – bölcsész módjára nem egzakt, kutatással – hanem mások egzakt kísérleteit megismerve, felhasználva.”

Az egyetemi katedráról az elméleti oldalt képviselő Durkó Mátyással és Maróti Andorral szemben – a velük folytatott szakmai diskurzusok során – a gyakorlati oldalt képviselte. Képes volt a rendszer egymást váltó mindenkori művelődéspolitikai és oktatáspolitikai világában az értéket hangsúlyozni és képviselni. Tette ezt akkor is, amikor az új évezred gazdasági kihívásai következtében már nem a múlt évezredi sokoldalú művelt embereszmény volt a felnőttnevelés célja, hanem pragmatikus módon, a munkaerőpiacon megfelelni képes munkaerő nevelése és képzése. Ennek kapcsán az interjúban mintegy üzenetként a mának megjegyzi: „Az andragógiában is vissza kell térni a nagyon pragmatikus szemlélettől egy kicsit magasabb elméleti szemlélet, gondolkodásmód szintjére. Tehát a praktikus gondolkodástól az elméleti szintek fele kell elmozdulni.”

Talán, ami számára nagyon fontos volt, hogy mindemellett harmincnégy éven keresztül a budapesti dolgozók általános iskolájának és gimnáziumának óraadó tanára volt, s ezzel párhuzamosan a köznevelés rendszerében működő felnőttoktatás általánosan művelő, képző tananyagának újragondolásán dolgozott. Munkásságának egyik fontos eleme a dolgozók iskolájának fejlesztése, felnőttképzési tantárgyi programok, tananyagok tervezési munkája, ennek kapcsán elmozdulás az integrált tantárgyak irányába, azok kipróbálása a kísérleti iskolákban. Izgatta az egy- és kétlépcsős mobilitás tettenérése az iskolai nevelőmunkában, s ennek felnőttkori tanulási relevanciái.

Bár a XX. században szocializálódott, nagyon hamar ráérezett az új évezredet jellemző problémákra. Foglalkoztatta a hálózati tanulás kérdésköre, mit jelent a digitalitás az oktatásban didaktikai értelemben. Úgy vélte, hogy a pedagógiai problémák nem változtak, csak a probléma megoldásának a lehetősége változott meg, s a digitalizációnak ezt a lehetőséget kellene megtalálnia, megragadnia.

Az *Alapelvek az iskolai felnőttoktatás tananyagának korszerűsítéséhez* írott munkájában az általa megfogalmazott felnőttképzési tantervelméleti tanulságok máig érvényesek és megvalósításra várnak.

Csoma Gyula élete során mindvégig „Tanár Úr” maradt, így szólítottuk, így szerettük szólítani. Kedves, nyitott, tanítványaira figyelő személyisége, humanista gondolkodásmódja, szakmai munkáját átható szociális érzékenysége meghatározta az őt követő, felnőttképzésben dolgozó generációk, tanítványai gondolkodásmódját. Egyedi stílusú írásai, könyvei mai napig egyetemi tananyagként szolgálnak.

Szakmai-közéleti munkássága széleskörű volt, tagja volt az MTA Pedagógiai Bizottságának, elnöke volt a Felnőttoktatási Munkabizottságnak, a Nemzeti Távoktatási Tanács Szakértő Kollégiumának és elnökségének. A Tudományos Ismeretterjesztő Társulat és a Magyar Pedagógiai Társaság munkájában évtizedeken át vezető szerepet játszott, az MPT tiszteletbeli tagja, a Felnőttnevelési és Felnőttképzési szakosztály alapító tagja. Szerkesztette az 1983–1987 között megjelenő *Andragógia* c. folyóiratot és a *Felnőttképzés* c. kiadványt is. A szakma fejlődése szempontjából kiemelkedően fontos békéscsabai (majd gyulai) Országos Felnőttoktatási Konferencia egyik alapítója és szervezője, és az UNESCO V. Nemzetközi Felnőttoktatási Konferenciájára készülő nemzeti jelentés elkészítésének egyik résztvevője. 1985-ben Kiss Árpád emlékérem, 2012-ben Durkó Mátyás Emlékérem díjazottja.

A tanítványok, kollégák, barátok nevében állíthatom, hogy Csoma Tanár Úr velünk marad, kedves, gondolkodó személyisége, széleskörű műveltségén alapuló meglátásai hiányozni fognak. Örökké emlékezünk rá.

Fontosabb könyvei:

- Csoma Gyula: *A tanulás pedagógiája és pszichológiája*, Munkaügyi Minisztérium, 1981.
- Csoma Gyula: *Elviszik-e a kutyák az iskolát?* Móra Kiadó, 1983.
- Csoma Gyula: *A munka melletti tanulás zavarai*, Tankönyvkiadó 1985.
- Csoma Gyula: *Pszichológiai alapismeretek*, OKKER Oktatási Iroda, 1995.
- Csoma Gyula: *Közoktatás és nemzet*, Új Mandátum Könyvkiadó, 2000.
- Benedek András – Csoma Gyula – Harangi László: *Felnőttoktatási és -képzési lexikon*. 2002.
- Csoma Gyula: *Andragógiai szemelvények – Bevezetés a felnőttképzés tanulmányozásába*, Nyitott könyv, 2005.
- Kraiciné Szokoly Mária & Csoma Gyula: *Bevezetés az andragógia elméletébe és módszertanába*, 2012. ELTE.